

Les plantes amb flor més primitives

En aquest itinerari veurem les espècies conegudes amb el nom de *gimnospermes*, que es caracteritzen per tenir llavors que no estan protegides per fruits, com passa a les angiospermes. Les flors són primitives i acostumen a passar desapercebudes ja que són petites i poc vistoses.

1 Comencem a la zona del jardí situada al carrer d'Aribau. En aquest punt trobem un magnífic exemplar de ginkgo (*Ginkgo biloba*), un arbre més que centenari i considerat d'interès local per l'Ajuntament de Barcelona.

2 Seguint jardí enllà pel carrer de la Diputació, i abans d'arribar a l'estany, trobem un exemplar de xiprer blau (*Cupressus arizonica*), originari dels Estats Units, que es caracteritza per les seves pinyes de color blavós i una escorça vermellosa. Més enllà de l'estany veiem un cedre del Japó (*Cryptomeria japonica*) i un magnífic exemplar centenari de teix (*Taxus baccata*), designat també arbre d'interès local. Des de l'antiguitat el teix ha estat considerat un arbre sagrat i màgic, i és un dels més longeus del món.

3 Baixant cap a l'edifici de la Universitat, trobem un enorme cedre de l'Himàlaia (*Cedrus deodara*), espècie que pot superar els 50 metres d'alçada. D'estructura piramidal, les branques li creixen en horitzontal amb les puntes caigudes, i per això també se l'anomena *cedre ploraner*. Davant del cedre podem veure un gran xiprer (*Cupressus sempervirens*), arbre típic mediterrani utilitzat com a símbol funerari als cementiris, ja que es creia que ajudava les ànimes a arribar fins al cel.

4 En aquest punt hi ha dos exemplars de pi pinyoner (*Pinus pinea*), que omplen el terra de pinyons. Aquest arbre es caracteritza per una capçada densa, ampla i aplanada, que recorda la forma d'un para-sol. A prop trobem també diferents exemplars de xiprer trist (*Cupressus funebris*), arbre originari de la Xina, anomenat així per l'aspecte que li proporcionen les branques fines i penjants.

5 Abans d'arribar a l'hivernacle veiem les branques altíssimes de l'araucària de Norfolk (*Araucaria heterophylla*), procedent d'Austràlia. És una conífera de creixement lent, que es caracteritza per la disposició en pisos que tenen les branques. Al costat de l'hivernacle destaquen per la seva alçada dos exemplars de xiprer trist i un xiprer de Lambert (*Cupressus macrocarpa*). Aquest últim, nadiu de Califòrnia, té un fullatge verd intens, que desprèn una intensa olor de llimona en fregar-lo.

Per finalitzar l'itinerari, si baixem cap a l'edifici annex de la biblioteca, trobem un pi blanc (*Pinus halepensis*), amb la característica capçada irregular, clara i amb poc fullatge, i el tronc torçat i tortuós.

Valors del jardí

- Reuneix espècies vegetals d'arreu del món.
- Ajuda a suavitzar els excessos ambientals del centre urbà.
- Aporta aire fresc, gràcies a l'absorció de CO₂ que exerceix la vegetació.
- És un espai de calma enmig del brogit de la ciutat.
- Ofereix una oportunitat d'apropar-se a la natura i de conèixer-la millor.

Consells per al visitant

- Feu un bon ús de les instal·lacions.
- Gaudiu de l'espai sense malmetre'n la flora ni la fauna.

Itineraris ambientals

Jardí Ferran Soldevila

Edifici Històric

Universitat de Barcelona

Conegueu més detalls del jardí i descarregueu els dossiers dels quatre itineraris i d'activitats a la web:
www.ub.edu/ossma/mediambient/jardi/home_jardi.htm

Els arbres mediterranis

Els arbres i arbusts d'aquest itinerari s'han adaptat a les dures condicions de restricció i manca d'aigua típiques del clima mediterrani, que es caracteritza per una marcada estacionalitat, amb estius calorosos i secs, i hiverns temperats.

1 A la zona de l'edifici Josep Carner trobem dues espècies d'arbres que han estat emprats des de temps antics per la utilitat dels seus fruits: el garrofer (*Ceratonía silíqua*) i l'olivera (*Olea europaea*). Ambdues presenten fulles típicament mediterrànies: coriàcies, petites i revestides de ceres, que les ajuden a evitar la pèrdua d'aigua durant les èpoques més caloroses.

2 Si continuem endavant toparem amb un boix baleàric (*Buxus balearica*), espècie arbustiva endèmica del Mediterrani occidental que és abundant a les Balears, tot i que actualment es troba en recessió. Presenta fulles ovalades i lluent, a vegades de color groguenc i amb una petita mossegada a la punta.

3 Jardí endavant, arribem al costat del carrer de la Diputació. Just al centre del camí, veiem una zona on abunden les palmeres, entre les quals destaca un margalló (*Chamaerops humilis*), única palmera autòctona europea, pròpia del Mediterrani. Acostuma a presentar diversos troncs, amb fulles palmades que tenen nombroses espines groguenques al pecíol.

4 Prop de l'hivernacle trobem algunes de les espècies mediterrànies més conegudes. Pel camí de l'esquerra veurem una alzina surera (*Quercus suber*), espècie que fa una escorça gruixuda de la qual s'extreu el suro i amb què es defensa dels canvis sobtats de temperatura i dels incendis.

Més endavant trobem una alzina (*Quercus ilex*), arbre d'escorça amb fissures que, en estat natural, forma els boscos més característics de la Mediterrània, els alzinars. La intensa explotació al llarg dels segles n'ha anat reduint l'extensió en benefici de les pinedes.

A les escales que condueixen cap a l'aparcament trobem tres exemplars de baladre (*Nerium oleander*), arbust perennifoli, que acostuma a créixer a les Rambles mediterrànies. Presenta flors de diversos colors, que apareixen formant rams a l'extrem de les branques durant tot l'estiu.

5 Per acabar l'itinerari arribem fins a l'aparcament. A la part alta trobem dues espècies de pi: el pi pinyoner (*Pinus pinea*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*). Ambdós presenten fulles en forma d'agulla agrupades de dues en dues, i les llavors agrupades en pinyes. Just a la sortida de vehicles de l'aparcament, trobem dos exemplars de marfull (*Viburnum tinus*), espècie autòctona de la península Ibèrica i que forma una de les comunitats vegetals mediterrànies més característiques, l'alzinar amb marfull.

Arbres de ciutat

Sovint no tenim temps per observar el nostre entorn i no ens adonem de l'oportunitat de descoberta de la natura que ens proporcionen els arbres i arbusts dels carrers i places de les nostres ciutats, que ens aporten un esquitx de la natura que ens hem entestat a destruir i que fan el paisatge urbà una mica més amable i agradable a la vista.

1 Mirant cap a la plaça de la Universitat, veiem diferents exemplars de prunera vermella (*Prunus cerasifera* var. *pissardii*). El vistós color vermell del fullatge fa que sigui un arbre molt plantat als carrers. Podem observar també dos magnífics exemplars de bellaombra (*Phytolacca dioica*), espècie d'exòtica bellesa i de gran creixement.

2 Al costat de l'entrada al Pati de Lletres veiem el fullatge frondós del pebret bord (*Schinus molle*), arbre molt resistent, útil per fixar dunes i talussos, els fruits del qual s'han fet servir com a substitut del pebre.

Darrere d'uns pitòspons hi ha un impressionant lledoner (*Celtis australis*), arbre urbà per excel·lència, que creix vigorós fins i tot en les pitjors condicions, raó per la qual està reemplaçant el plàtan d'ombra (*Platanus orientalis* var. *acerifolia*), ara predominant als carrers de Barcelona.

Més endavant, al mig del camí, hi ha una bonica sòfora (*Sophora japonica*), un arbre que no és originari del Japó sinó de la Xina. En aquest punt són abundants també les iuques (*Yucca elephantipes*), espècie que rep aquest nom perquè la base del tronc recorda les potes d'elefant.

3 Abans de tornar a la dreta trobem una agrupació de tipuanes (*Tipuana tipu* var. *speciosa*), varietat de flors grogues força plantada en carrers i places. A l'esquerra d'aquestes hi ha un petit exemplar de sapinde de la Xina (*Koeleruteria paniculata*); els fruits contenen saponina, una substància que dissol el greix, i per això s'empraven per rentar la roba.

4 Davant del Departament de Matemàtiques trobem un dels arbres de ciutat més particulars, l'arbre ampolla (*Brachychiton populneum*), anomenat així per la forma del tronc, que a més és de l'anomenat color verd ampolla. A la dreta hi ha dos exemplars d'ailant (*Ailanthus altissima*), un arbre originari de la Xina de ràpid creixement i fàcil dispersió. Actualment s'ha naturalitzat, ja que tolera molt bé la sequera i qualsevol tipus de sòl.

5 Seguint jardí enllà i passat l'hivernacle, trobem un altre arbre de ciutat: la magnòlia (*Magnolia grandiflora*). Originari de l'Amèrica del Nord, va ser introduït i cultivat pel valor ornamental del fullatge i de les flors. Destaca també la presència d'una xicranda (*Jacaranda mimosifolia*), amb les flors de color violeta, i de diversos exemplars d'acàcia de tres punxes (*Gleditsia triacanthos*), que tenen afilades espines a les branques.

Les plantes útils

A part de l'ús ornamental que tenen totes les plantes del jardí, en l'itinerari coneixerem arbres i arbusts que ens són, o ens han estat, útils per alguna raó: espècies amb usos medicinals, culinaris o alimentaris, per a la producció de mobles i eines, i fins i tot amb usos simbòlics o culturals.

1 A la cantonada de la Gran Via amb el carrer d'Aribau veiem les capçades de diversos garrofers (*Ceratonía silíqua*). Els seus fruits, les garrofes, s'han emprat tant per alimentar el bestiar com les persones en èpoques de fam. Pel seu gust dolç també s'han utilitzat en pastisseria.

2 A la dreta dels garrofers trobem una olivera (*Olea europaea*), que es conrea per tot el Mediterrani. És un arbre que simbolitza la pau i la vida, i dels fruits (les olives) s'extreu l'oli, de gran valor nutritiu. Vorejant l'edifici Josep Carner podem trobar diferents exemplars de magraner (*Punica granatum*), un arbret conreat per a l'obtenció dels fruits, les magranes, que també presenta propietats medicinals.

3 Al Pati de Lletres hi ha un grup d'exemplars de taronger agre (*Citrus aurantium* var. *amara*), arbre d'origen asiàtic que s'ha adaptat al clima mediterrani. Les flors s'usen amb finalitats medicinals, per elaborar aigua del Carme, i els fruits s'utilitzen per fer melmelada.

4 Si seguim cap al carrer de la Diputació, trobem diversos camforers (*Cinnamomum camphora*), arbre del qual s'obté la càmfora, utilitzada com a anti-sèptic i per tractar la congestió nasal, i amb una fusta emprada per a la fabricació de mobles. També veurem diferents exemplars de figuera (*Ficus carica*). Se n'aprofiten els fruits, les figues, un aliment molt energètic.

5 Baixem fins a l'espai situat entre els dos patis, on trobem diferents exemplars de morera de paper (*Broussonetia papyrifera*), utilitzada antigament per a la fabricació de paper. També hi ha dos individus de morera blanca (*Morus alba*), arbre que té diversos usos: les fulles són un aliment dels cucs de seda, els fruits (les móres) són comestibles, les arrels s'utilitzen per a fabricar tints i amb l'escorça es confeccionen cordes.

6 Si tornem al carrer de la Diputació i avancem cap a l'hivernacle, passem pel costat d'alguns llorers (*Laurus nobilis*), un d'ells de mida gran, que té unes fulles aromàtiques utilitzades com a condiment, i és considerat a més com a símbol de la victòria. Més endavant hi ha un til·ler de fulla grossa (*Tilia platyphyllos*), de les flors del qual s'obté una infusió relaxant, la til·la.

7 Al costat de l'hivernacle trobem un grup petit de ginjolers (*Zizyphus jujuba*), la fusta dels quals s'utilitza per a la construcció de les gralles i les tenores, instruments típics de la festa castellera catalana. Si baixem cap a l'aparcament finalitzarem l'itinerari observant un exemplar de presseguer (*Prunus persica*), petit arbre conegut pels seus fruits: els préssecs.

